

«Η τριαδική πρόταση: ατομικό, σχέσεις, συλλογικό»: Συζήτηση στο «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει...» με τον Ομ. Καθηγητή Απόστολο Νικολαΐδη

/ [Ενορίες](#)

Η πίστη στην Αγία Τριάδα δεν αφορά μόνο τα έσχατα, αλλά καθορίζει τη ζωή εδώ και τώρα, σε μια διαρκή πορεία μεταμόρφωσης. Το τριαδικό δόγμα καλεί τον άνθρωπο να υπερβεί τον ατομικισμό, να θεραπεύσει τις σχέσεις του και να οικοδομήσει μια κοινωνία ελευθερίας, θυσιαστικής αγάπης και αληθινής ενότητας.

• **Του Σταμάτη Μιχαλακόπουλου / Ι. Ν. Ευαγγελιστρίας Πειραιώς**

Συνεχίστηκε την Δευτέρα 8 Δεκεμβρίου ο κύκλος πνευματικών συζητήσεων «Από την Αλήθεια στη Ζωή» που διοργανώνει η συντακτική επιτροπή του περιοδικού της Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς "Πειραϊκή Εκκλησία", στο πλαίσιο του προγράμματος «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει...» του Ιερού Ναού Ευαγγελιστρίας Πειραιώς.

Στην τρίτη συνάντηση προσκεκλημένος ήταν ο **κ. Απόστολος Νικολαΐδης**, Ομότιμος Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Η συζήτηση είχε θέμα «Η τριαδική πρόταση: ατομικό, σχέσεις, συλλογικό» και συμμετείχαν ο Πρωτοπρεσβύτερος π. Μιλτιάδης Ζέρβας, Διευθυντής του περιοδικού "Πειραϊκή Εκκλησία" και ο Αρχισυντάκτης του περιοδικού κ. Γεώργιος Ανανιάδης, Θεολόγος και Εικαστικός.

Η συζήτηση αποτέλεσε μία θεολογική και ταυτόχρονα υπαρξιακή προσέγγιση του δόγματος της Αγίας Τριάδας, με στόχο να αναδειχθεί η άμεση και καθοριστική του σχέση με την προσωπική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή του ανθρώπου. Η βασική θέση που διατρέχει όλη τη συνάντηση είναι ότι το τριαδικό δόγμα δεν αποτελεί αφηρημένη μεταφυσική διδασκαλία, αλλά θεμελιώδες κριτήριο ζωής, το οποίο φωτίζει το ήθος, τις ανθρώπινες σχέσεις και τη συγκρότηση της κοινωνίας.

Η συζήτηση ξεκινά από το ερώτημα γιατί ο Θεός της χριστιανικής πίστης αποκαλύπτεται ως τριαδικός και όχι ως μοναχικός μονάρχης, όπως συμβαίνει στις περισσότερες θρησκείες. Η τριαδικότητα του Θεού δεν είναι τυχαίο ή θεωρητικό σχήμα, αλλά φανερώνει ότι ο Θεός είναι κατ' ουσίαν κοινωνία προσώπων. Πατήρ, Υιός και Άγιο Πνεύμα υπάρχουν σε σχέση, κοινωνία και αγάπη, χωρίς ιεράρχηση ή ανταγωνισμό. Αυτό έχει άμεσες συνέπειες για την κατανόηση του ανθρώπου, ο οποίος δημιουργείται «κατ' εικόνα» αυτού του τριαδικού Θεού.

Η έννοια του προσώπου είναι κεντρική. Πρόσωπο δεν σημαίνει άτομο αυτόρκες και απομονωμένο, αλλά ύπαρξη που ορίζεται από τις σχέσεις της. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να υπάρξει ατομικά, αποκομμένος από τον Θεό, τον συνάνθρωπο και την κτίση. Ακόμη και ο μοναχός, που επιλέγει την απομόνωση, δεν παύει να ζει μέσα σε σχέσεις: με τον Θεό, την κοινότητα, την Εκκλησία και τον κόσμο. Η τριαδικότητα εγγράφεται στον ίδιο τον άνθρωπο, τόσο στο ψυχοσωματικό του είναι όσο και στο κοινωνικό του άνοιγμα.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη δυναμική των σχέσεων μετά την πτώση. Μετά την απομάκρυνση του ανθρώπου από τον Θεό, διαταράσσονται όλες οι σχέσεις: με τον εαυτό του, με τους άλλους ανθρώπους, με τη φύση και τελικά με τον ίδιο τον Δημιουργό. Η σύγχρονη εποχή, χαρακτηρίζεται από υπερτονισμό του ατομικού στοιχείου και υποβάθμιση της συλλογικότητας. Οι σχέσεις συρρικνώνονται και αντικαθίστανται από φαντασιακές ή ωφελιμιστικές συνδέσεις, όπου ο άνθρωπος σχετίζεται τελικά μόνο με τον εαυτό του. Αυτή η εξέλιξη έρχεται σε σύγκρουση με το τριαδικό πρότυπο ζωής.

Ο κ. Νικολαΐδης υπογραμμίζει ότι τα δόγματα της Εκκλησίας δεν είναι

ιδεολογήματα ούτε αντικείμενα θεωρητικής λατρείας. Το δόγμα είναι αποκαλυμμένη αλήθεια και λειτουργεί ως αυθεντικό, ανόθευτο κριτήριο ζωής. Δοκιμάζεται στην πράξη και αποδεικνύεται αληθινό ή ψευδές από τον τρόπο ζωής που γεννά. Από το δόγμα οδηγούμαστε αναπόφευκτα στο ήθος· δεν υπάρχει διάσταση ή χάσμα ανάμεσα στη δογματική πίστη και την καθημερινή συμπεριφορά. Σκοπός του δόγματος είναι να διαμορφώσει τη σχέση του ανθρώπου με τον Θεό, τον συνάνθρωπο και τον εαυτό του.

Η αγάπη παρουσιάζεται ως κατ' εξοχήν τριαδική πραγματικότητα. Ο Θεός είναι αγάπη όχι αφηρημένα, αλλά επειδή είναι κοινωνία προσώπων. Χωρίς την Τριάδα, η έννοια της αγάπης δεν μπορεί να κατανοηθεί ουσιαστικά. Η αγάπη δεν είναι συναίσθημα, συμφέρον ή ανταλλαγή, αλλά ελεύθερη αυτοπροσφορά χωρίς σκοπιμότητα. Όλες οι πράξεις που συνδέονται με σκοπό –ωφέλεια, ανταπόδοση, εξουσία– είναι ανελεύθερες. Η αληθινή αγάπη είναι μονόδρομος ελευθερίας: επειδή είσαι ελεύθερος αγαπάς και αγαπώντας παραμένεις ελεύθερος.

Αυτή η θεώρηση της αγάπης συγκρούεται με τη σύγχρονη κοσμική αντίληψη, όπου η αγάπη συχνά ευτελίζεται και ταυτίζεται με τη βολικότητα ή την αυτοϊκανοποίηση. Η αγάπη είναι υπέρλογη και παράλογη για τα μέτρα του κόσμου, γιατί προϋποθέτει άρνηση του εαυτού και θυσία. Μέσα από την αγάπη ο άνθρωπος «γίνεται θεός κατά χάρη», δηλαδή μετέχει στον τρόπο ύπαρξης του ίδιου του Θεού.

Το τριαδικό πρότυπο επεκτείνεται και στην κοινωνική ζωή. Η κοινωνία δεν

συγκροτείται από ανταγωνιστικά άτομα, αλλά από πρόσωπα σε σχέση. Παραδείγματα όπως η οικογένεια, η συζυγία και η κοινότητα αναδεικνύουν ότι η αληθινή ενότητα δεν βασίζεται στην κυριαρχία, τη διεκδίκηση ή τη δικαίωση, αλλά στη θυσία του ενός για τον άλλον. Μια τέτοια συζυγία ή κοινότητα δεν διαλύεται, γιατί δεν εδράζεται σε εγωκεντρικά αιτήματα αλλά σε τριαδικό ήθος.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται και στην εκκλησιαστική ζωή. Η Εκκλησία νοείται ως κοινότητα σχέσεων, εικόνα της Αγίας Τριάδας μέσα στην ιστορία. Η κοινοκτημοσύνη, όπως βιώθηκε στην πρώτη Εκκλησία και συνεχίζεται σε μοναστικά κοινόβια, αποτελεί έμπρακτη μαρτυρία του τριαδικού τρόπου ύπαρξης. Ακόμη και η αγαμία νοείται μόνο εντός κοινότητας· ο άνθρωπος δεν μπορεί να ζήσει εκτός σχέσεων χωρίς να ακυρώσει την ανθρώπινη και θεολογική του ταυτότητα.

Η συζήτηση έθιξε επίσης τις θεολογικές και κοινωνικές συνέπειες της δυτικής απόκλισης στο θέμα του Filioque. Η αλλοίωση του τριαδικού δόγματος στη Δύση δεν θεωρείται απλώς δογματική διαφορά, αλλά αλλαγή στον τρόπο σκέψης και οργάνωσης της κοινωνίας, που ευνοεί τον ορθολογισμό, την ιεραρχία και την εξουσιαστική αντίληψη. Παρ' όλα αυτά, αναγνωρίζεται ότι ακόμη και στον δυτικό κόσμο εμφανίζονται σύγχρονες θεωρίες –φιλοσοφικές, κοινωνικές ή πολιτικές– που αναζητούν έννοιες όπως η αγάπη, η σχέση και η κοινότητα, έστω και χωρίς ρητή αναφορά στο τριαδικό δόγμα.

Τέλος, η συζήτηση καταλήγει ότι δεν υπάρχει «άλλη ζωή» για τον άνθρωπο πέρα από τον τριαδικό τρόπο ζωής. Υπάρχει μόνο άλλος τρόπος ζωής: ο τρόπος της σχέσης, της κοινωνίας και της αγάπης, που αντλείται από την αλήθεια του Θεού. Η πίστη στην Αγία Τριάδα δεν αφορά μόνο τα έσχατα, αλλά καθορίζει τη ζωή εδώ και τώρα, σε μια διαρκή πορεία μεταμόρφωσης. Το τριαδικό δόγμα καλεί τον άνθρωπο να υπερβεί τον ατομικισμό, να θεραπεύσει τις σχέσεις του και να οικοδομήσει μια κοινωνία ελευθερίας, θυσιαστικής αγάπης και αληθινής ενότητας.

